

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента – доктора педагогічних наук, професора

Колбіної Тетяни Василівни на дисертаційну роботу

Лю Яньши

«Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)»,

що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковою тематикою

Глобалізаційні та інтеграційні процеси у світі, трудова міграція населення, розвиток міжнародного співробітництва в усіх сферах потребують підготовки висококваліфікованих перекладачів-фахівців міжкультурної комунікації, які здатні ефективно взаємодіяти з роботодавцями, клієнтами та іноземцями. Тож в умовах розширення ділових відносин та міжнародних контактів підготовка висококваліфікованих перекладацьких кадрів стає однією із пріоритетних стратегій системи іншомовної освіти КНР.

Результати пілотного дослідження, проведеного автором даної дисертаційної роботи, свідчать про потребу в розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Цей факт і виявлені суперечності, що існують в системі професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти Китаю, доводять актуальність дисертаційної роботи Лю Яньши. Усунення наявних протиріч вимагає визначення відповідних організаційно-педагогічних умов, які підвищили б якість професійної підготовки майбутніх бакалаврів-перекладачів як посередників в міжкультурній комунікації.

Таким чином, соціально-педагогічна значущість проблеми та її недостатня теоретична й методична розробленість, необхідність удосконалення практики підготовки майбутніх фахівців-перекладачів зумовлюють актуальність дисертаційної роботи Лю Яньши.

Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями

Окремі результати дисертаційної роботи Лю Яньши «Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)» є частинами наукового дослідження Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темою «Управління формуванням професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього середовища» (номер державної реєстрації 0120U104231), що підтверджує актуальність та цінність його напрацювань як здобувача ступеня доктора філософії.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Об'єктом дослідження є розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної професійної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки).

Згідно з метою дисертаційної роботи, що полягає у розробці, обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності організаційно-педагогічних умов та моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки), поставлено та виконано такі завдання:

здійснено теоретичний аналіз наукової та методичної літератури щодо проблеми розвитку міжкультурної професійної компетентності бакалавра-перекладача;

обґрунтовано організаційно-педагогічні умови та модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки);

експериментально перевірено ефективність організаційно-педагогічних умов та складників моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки);

розроблено методичні рекомендації щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів для університетів Китайської Народної Республіки.

Нові результати дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота Лю Яньши є комплексним теоретико-експериментальним дослідженням, наукову новизну його результатів підтверджено основними положеннями.

Зокрема, *вперше розроблено, обґрунтовано й експериментально перевірено* організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної компетентності, визначено сутність поняття «розвиток міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача», модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів на прикладі університетів Китайської Народної Республіки; інструментарій вимірювання стану розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, а саме: факторно-критеріальну (кваліметричну) субмодель визначення рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

– *уточнено* понятійно-категоріальний апарат професійної педагогіки («професійна компетентність бакалаврів-перекладачів», «міжкультурна компетентність» майбутніх бакалаврів-перекладачів); напрями розвитку міжкультурної компетентності, компоненти, критерії, показники та рівні сформованості міжкультурної компетентності майбутніх бакалаврів-перекладачів; зміст складників професійної компетентності викладачів та фактори, критерії і показники рівня результативності їхньої професійної

діяльності;

– *удосконалено* навчально-методичні засоби професійної та іншомовної підготовки майбутніх перекладачів до міжкультурної комунікації через впровадження інтерактивних форм і методів навчання;

– *набули подальшого розвитку* теоретичні та методичні положення щодо змісту інтеграції міжкультурного навчання в закладах вищої освіти Китаю, а також

форми і методи підготовки бакалаврів-перекладачів, які спрямовано на підвищення рівня розвитку міжкультурної професійної компетентності студентів.

Таким чином, подальшого розвитку набули теоретичні та практичні аспекти іншомовної підготовки майбутніх фахівців з перекладу до міжкультурної комунікації, що створює передумови для оптимізації наявних навчальних планів, програм, методик і практичних рекомендацій із професійної підготовки майбутніх перекладачів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій; повнота їх викладу в опублікованих працях

Детальне ознайомлення з дисертаційною роботою Лю Яньши дає підстави констатувати, що основні наукові положення дисертації викладено переконливо та логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень здобувача.

Високий рівень обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечено ретельним аналізом праць вітчизняних та закордонних науковців з досліджуваної проблеми. Науково-понятійний апарат дисертації визначено відповідно до обраної теми, чітко окреслено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, напрями дослідження. Всебічному розв'язанню завдань наукового пошуку сприяла система теоретичних і практичних методів дослідження, широка джерельна база.

Характеристика основних положень роботи. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Структура роботи зумовлена логікою дослідження. Дисертаційний рукопис містить анотації українською та англійською мовами, складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (347 найменувань, із них 184 джерела іноземного походження), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 277 сторінок (із них 156 сторінок основного тексту). Дисертація містить 20 таблиць, 13 рисунків, 14 додатків. Структура і обсяг роботи відповідають чинним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

У *вступі* обґрунтовано вибір теми та її актуальність, схарактеризовано проблему, стан її дослідження; встановлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу дослідження; представлено систему методів дослідження; розкрито

наукову новизну і практичну значущість отриманих результатів; висвітлено дані щодо експериментальної бази дослідження, апробації і впровадження його результатів; подано інформацію про публікації автора, структуру та обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі розглянуто теоретичні аспекти професійної підготовки бакалаврів-перекладачів та надано визначення основних понять дослідження. Зокрема, на основі аналізу наукової літератури схарактеризовано поняття «комунікація», «міжкультурна комунікація», «міжкультурна компетентність».

Автором виділено структурні та функціональні компоненти системи підготовки бакалаврів-перекладачів до професійної діяльності та чинники, що визначають особливості їхньої підготовки до міжкультурної комунікації. На основі аналізу наукових публікацій з проблеми дослідження виділено принципи, які, на думку автора, є найбільш вагомими для розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в закладах вищої освіти, а саме: принцип міжкультурного порівняння; принцип культуровідповідності; принцип домінування проблемних культурознавчих знань; принцип діалогу культур; принцип культурної варіативності; принцип культурної опозиції. Це дозволило автору визначити сутність поняття «розвиток міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача».

Особливо відзначимо ретельний аналіз стану сформованості міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (підрозділ 1.3), надану характеристику змісту та напрямів реалізації стандартів в освітніх програмах підготовки бакалаврів-перекладачів у коледжах та університетах Китаю, зокрема у провінції Сичуань.

У другому розділі запропоновано і детально розглянуто організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, які стосуються різних аспектів процесу організації освітньої діяльності в університеті (нормативно-правового, навчально-адаптивного, науково-методичного, психолого-педагогічного, матеріально-технічного).

Розроблено й обґрунтовано модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки). Модель складається з пов'язаних між собою складників: цільовий модуль, міжкультурне освітнє середовище; змістовий, методичний, результативний. Для розвитку міжкультурної компетентності студентів під час навчання автором запропоновано такі технології та методи навчання: інформаційні технології й інтерактивні технології, ігрові технології, використання онлайн-платформи та інші.

У третьому розділі описано організацію та етапи проведення експериментального дослідження, мета якого полягала у перевірці результативності розробленої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, а також представлено його результати.

Доцільною є організація педагогічного експерименту: йому передували пілотні дослідження, аналіз результатів яких підтвердив актуальність роботи, надав можливість визначити поточний стан організації іншомовної підготовки до міжкультурної комунікації; забезпечив апробацію методів діагностики, обґрунтування структури, критеріїв і показників сформованості у майбутніх перекладачів міжкультурної компетентності.

Зазначимо, що дослідно-експериментальна робота була побудована відповідно до основних вимог до проведення педагогічного експерименту. Виявлено позитивну динаміку результатів в експериментальній групі для всіх інтегральних показників, що перевищує відповідні показники контрольної групи. Вищі результати сформованості означених компонент в експериментальній групі порівняно з контрольною пояснюються педагогічним ефектом через упровадження авторської моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів і відповідних педагогічних засобів.

Таким чином, результати контрольного вимірювання підтвердили гіпотезу дослідження щодо ефективності впливу розроблених науково-методичних засад розвитку міжкультурної компетентності у майбутніх бакалаврів-перекладачів у процесі інтегрованого навчання.

Загальні висновки дисертації свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження, впливають з отриманих результатів, відповідають поставленим завданням.

Отже, отримані дані підтверджують, що використання моделі сприятиме розвитку міжкультурної компетентності у бакалаврів-перекладачів. Надані методичні рекомендації розкривають можливості використання моделі розвитку міжкультурної компетентності у навчанні бакалаврів-перекладачів, вони допоможуть викладачам, завідувачам кафедр та деканам побудувати ефективну освітню діяльність підготовки бакалаврів-перекладачів на кафедрах іноземної мови в закладах вищої освіти.

Схвальним є те, що дисертант окреслює перспективи подальшого дослідження проблеми, які пов'язані з формуванням управлінської компетентності керівників ЗВО в аспекті управління розвитком міжкультурної компетентності, здатності до самоорганізації освітньої діяльності і рефлексії щодо її результатів.

Значущість отриманих результатів дослідження для науки і практики

Наукова значущість дисертаційної роботи Лю Яньши полягає в тому, що її наукові положення, висновки і рекомендації поглиблюють і збагачують теоретичні і практичні напрацювання з проблеми іншомовної підготовки майбутніх фахівців з перекладу до міжкультурної комунікації.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що розроблено та впроваджено методичні рекомендації щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в закладах вищої освіти

КНР; спецкурс «Розвиток професійної та міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача».

Практична цінність підготовлених матеріалів підтверджується їх впровадженням в освітній процес закладів вищої освіти, а саме Сичуаньського університету мистецтв і науки КНР, (місто Сичуань, КНР) (довідка № 20230510); Національного університету «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

Матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти, що готують бакалаврів-перекладачів, у процесі написання курсових і кваліфікаційних робіт, при складанні освітніх програм, навчально-методичних посібників та в процесі підвищення кваліфікації викладачів і фахівців-перекладачів.

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Основні результати дослідження опубліковано в 18 публікаціях (з них 13 – одноосібні), із яких: 4 – статті у вітчизняних фахових наукових виданнях, 4 – статті в періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку і Європейського Союзу (Республіка Польща, Словацька Республіка).

Окрім того результати наукового дослідження Лю Яньши пройшли апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях, за результатами яких опубліковано 10 тез доповідей і матеріалів конференцій.

Аналіз дисертаційної роботи Лю Яньши та його публікацій дають підстави висновити, що опубліковані праці досить повно відображають зміст і наукові положення дисертації, рівень апробації отриманих результатів.

Перелік та вивчення змісту опублікованих статей та тез доповідей на конференціях дозволяє визначити, що Лю Яньши виконав вимоги пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року. На підставі цього опублікування та апробацію результатів дисертаційного дослідження Лю Яньши слід вважати достатньою.

Академічна доброчесність

При детальному розгляді дисертаційної роботи Лю Яньши не виявлено порушення академічної доброчесності (академічного плагиату, самоплагиату, фальсифікації та фабрикації).

У цілому позитивно оцінюючи результати представленої дисертаційної роботи Лю Яньши, вважаємо можливим і доцільним висловити деякі зауваження і побажання задля її вдосконалення.

Дискусійні положення та критичні зауваження до дисертаційної роботи

1. У першому розділі автором дисертаційної роботи проведено ретельний аналіз наукової літератури, але не завжди чітко висловлюється авторська позиція щодо проблем, питань, понять, які розглядаються.

Зокрема, на с. 50-51 без належного аналізу представлено «орієнтири для нових ідей розвитку міжкультурної компетентності в галузі вивчення іноземних мов» китайського дослідника Сунь Юйчжуна, які покладено в основу розробленої автором дисертації моделі міжкультурної компетентності під час вивчення іноземних мов.

2. Уважаємо некоректним автором визначення поняття: «Міжкультурна компетентність бакалавра-перекладача – це міжкультурне спілкування...» (с. 76), оскільки компетентність є результатом формування або розвитку такої здатності особистості.

3. Для кращого розуміння відмінностей у підготовці бакалаврів-перекладачів у дисертаційній роботі було здійснено порівняльний аналіз освітніх програм у закладах вищої освіти України та Китаю (табл. 1.1). Автор дисертації вважає, що в Китаї сформувалась система підготовка перекладацьких кадрів, а система освіти в Україні все ще перебуває в процесі реформування, про це свідчить, на його думку, розгляд і коригування навчальних програм для перекладачів (с. 36-37).

Для української педагогічної науки було б надзвичайно корисним, якщо б шановний Лю Яньши, зважаючи на свій професійний досвід і наукові знання, надав рекомендації щодо поліпшення організації професійної підготовки майбутніх перекладачів до міжкультурної комунікації.

4. Не викликає зауважень, але потребує аргументації доцільність виокремлення автором дисертації таких методологічних підходів (с. 99-101), як: компетентнісний, діагностичний, особистісно орієнтований, комунікативно-діяльнісний, міждисциплінарний, аксіологічний, кваліметричний, системний.

5. У дисертації на основі аналізу наукової літератури виокремлено й описано не тільки загальні, а й специфічні принципи (принцип міжкультурного порівняння; принцип культуровідповідності; принцип домінування проблемних культурознавчих знань; принцип діалогу культур; принцип культурної варіативності; принцип культурної опозиції).

Уважаємо їх цінними положення, які визначають зміст, організаційні форми та методи інтегрованого навчання відповідно до його цілей та закономірностей. Разом з цим автору дослідження слід було б обґрунтувати визначення саме таких специфічних педагогічних принципів.

Однак, висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер, не є принциповими і ніяким чином не знижують загальної цінності виконаної роботи.

Загальна оцінки дисертаційної роботи, висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Аналіз змісту дисертаційної роботи та публікацій дає підстави для висновку про те, що дисертація Лю Яньши «Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)» за змістом відповідає спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки, є завершеною, самостійною працею, в якій отримано нові, науково обгрунтовані результати, що в сукупності становлять суттєвий внесок в теорію і методику професійної освіти.

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обгрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх теоретичну і практичну значущість та відповідність чинним вимогам наказу №40 МОН України від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», її автор – Лю Яньши – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний рецензент:

професор кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця,
доктор педагогічних наук, професор

Тетяна КОЛБІНА

ЗАСВІДЧУЮ

Вчений секретар
Харківського національного
економічного університету
імені Семена Кузнеця

Оксана ПИСАРЧУК